

Helyi tanterv ajánlás a környezetismeret tantárgyhoz az általános iskolák 1–4. évfolyama számára

**Készült a Nat 2012: 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet Ember és természet
műveltségterület, valamint az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 1. sz.
melléklet: Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyamára megnevezésű
kerettanterv 1.2.5. előírásai alapján**

Ahogy a gyermek értelme fejlődik, úgy válik benne egyre erősebbé az igény arra, hogy saját testét, illetve szűkebb-tágabb környezetét megismerje, annak egyes elemeit néven nevezze, és az ezekkel kapcsolatos miértekre választ találjon. A környezetismeret tantárgy célja, hogy a gyermek természetes kíváncsiságára építve előbb a szűk, később az egyre tágabb környezet dolgait, jelenségeit és történéseit megismerje, ezek megértéséhez támpontokat adjon, további megfigyelésekre ösztönözzön és fenntartsa a magyarázatkeresés igényét.

Környezetünk jelenségei összetettek, gyakran a tudomány számára is nehezen megfoghatók. A környezetismeret tantárgynak nem célja, hogy ezeket mélyen, részleteiben magyarázza, illetve tudományos igénnyel modellezze. Ugyanakkor ragaszkodnia kell ahhoz, hogy a bonyolultnak tűnő témákat is – egyszerű modellek segítségével, a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő módon – értelmezze. Ezek továbbfejlesztése a felsőbb évfolyamok munkája. A környezetismeret tantárgy keretében az ezzel kapcsolatos gondolati sémák kialakítása és a nyitott megfigyeléshez, kutakodáshoz szükséges érzelmi háttér biztosítása a cél. Fontos érzékelteni a megfigyelő szerepét, mint ahogyan azt is, hogy a környezet folyamatai megmagyarázhatók, és a feltett kérdésektől és az előzetes tudástól függően egyre részletesebben érthetők meg.

A környezetismeret (annak ellenére, hogy törekszik az élőlények megnevezésére, az érzékszervi tapasztalatok megfogalmazására, a természeti és épített környezet elemeinek mind pontosabb megjelölésére) nem leíró tantárgy: a gyermek által megfigyelt jelenségekhez kötve, az

azok kapcsán felmerülő kérdésekre keres válaszokat. A problémákból kiindulva egyúttal a természettudományos megfigyelés, valamint a tudományos gondolkodásmód: kérdésfelvetés, bizonyítás és érvelés megalapozása is célja. Mindezek következetes alkalmazása, az aktív tanulás formáival támogatva, a természettudományos műveltség kialakításának első lépcsőfokát jelenti. A gyermekek életkori sajátosságaiból adódóan a megismerés folyamatában a pedagógus egyszerre irányít és példát ad. Felelőssége abban is kiemelkedő, hogy a válaszkeresésben maga is nyitott a jelenségek rendszerszerű értelmezése, a saját tapasztalás, az újszerű megoldások keresése, illetve a napi élet problémái iránt. A problémák iránti érzékenység a természettudományos műveltség megszerzésének egyik alapja.

A tudás folyamatos (a felső tagozatban, majd a középiskolában szaktárgyakhoz kötött) bővítéséhez elengedhetetlen, hogy a pedagógus a tanulók motivációját, érdeklődését és a

környezettel, a természettel, a testük működésével kapcsolatos attitűdjeit is formálja a közös tanulás során. A kerettanterv ezt a tanulók érzelmi viszonyulását is befolyásoló témaválasztással és problémafelvetéssel támogatja. Mindezek azonban csak akkor válnak élővé, ha a tananyag-feldolgozás folyamatában a tanulók számára adott pillanatban is releváns problémákat vetünk fel. Ez akkor érhető el, ha a helyi tanterv a helyi környezet adottságaira, az aktuális történésekre, a tanulók által valóban megtapasztalható problémákra épít. Ily módon a környezetismeret rávezet a természet szépségének és az épített, technikai környezet értékeinek szeretetére és tiszteletére.

A tanulás során a tanító abban segítheti növendékeit, hogy a gyermeknek a közösen értelmezett jelenségekhez tartozó naiv magyarázatait megerősíti, pontosítja vagy – új modellek felépítésével – korigálja. A tanórákon alkalmazott változatos módszerek, az ezekhez kötődő értékelési formák, különösen a folyamatközpontú, segítő értékelés és a tanulók önreflexiójának fejlesztése nemcsak a tantárgyi tartalom elsajátítását és a fejlesztési követelmények megvalósítását segítik, de hozzájárulnak a gyermekek egyéni tanulási stílusának kialakulásához, önismeretük fejlődéséhez is. A fejlesztő munka célja, hogy a gyermek megtalálja azt a számára legalkalmasabb módot, ahogyan a környezetével megismerkedhet, tudását bővítheti, megerősítést nyerve abban, hogy képes saját testének rejtélyeit feltárni és a környezetében érzékelt folyamatokat értelmezni: vagyis elindult azon az úton, hogy eligazodjon a világban.

A környezetismeret sikeres tanulása nemcsak a természettudományos tárgyak szeretetét alapozhatja meg. A környezetét tudatosan figyelő (és azt érzékenyen alakító), az életet tisztelő, a saját szervezetének jelzéseire figyelő, egészségét óvó és a tudományos-technikai újításokra fogékony, ugyanakkor kritikus felnőtt magatartása is formálódik ebben az életszakaszban.

1–2. évfolyam

Az iskolába kerülő növendékek környezetükkel, a természettel kapcsolatos saját élményei, megfigyelései és ezekre talált magyarázatai egy-egy tanulócsoportban nagyon sokfélék. A környezetismeret tantárgy tanulása abban segít, hogy egy-egy ismeretelemen keresztül a csoport közös nyelvet, közös magyarázatokat találjon, párbeszédet kezdjen, mérsékelve a különböző családi, illetve szociokulturális háttérből adódó különbségeket. A közös dialógus élményén túl cél a közvetlen környezetben való biztonságos tájékozódás, valamint a saját szervezet tudatos

megfigyelése, az érzékelt tapasztalatok megfogalmazása és annak megerősítése, hogy a környezet, az életmód és a testi jelzések kapcsolatban állnak egymással.

Ebben az életszakaszban a kisgyermek már számos jelenséget érzékelt szűkebb-tágabb környezetében. A rendszeres megfigyelés, a módszeresség, a kérdések felvetésének (a miértetek megfogalmazásának) és a válaszkérésnek, a magyarázatok indoklásának az igényét itt alakítjuk ki. Itt figyelünk fel az ok-okozati kapcsolatokra, a rendszer-részrendszer viszonyra, az állandóság és változás léteire, a természetben megtalálható ritmusokra. Ezeknek aprólékos magyarázatára még nem vállalkozhat a tantárgy, de a probléma elhelyezése, a megfigyeléseken és tényeken alapuló megokolás itt válik a vizsgálódás részévé.

A természeti jelenségek fürkészése, a környezet iránti pozitív attitűd megtartása vagy kialakítása, a természet és az élőlények szépségének (önmagáért való értékének) felfedezése ahhoz teremt kedvet, hogy a gyermek az ezekkel kapcsolatos tudását fejlessze. Az élő természet vizsgálata (egyreszert részletek pusztán észrevétele is) számos olyan készséget igényel,

melyeket csak közvetlen tapasztalásokon keresztül lehet fejleszteni, ezért a tanulói vizsgálódásra, a természettel való közvetlen kapcsolatra fordított idő bőven megtérül abban, hogy tanítványaink nemcsak felmondják, de értik is (sőt átérzik) a tanultakat.

A technikai, épített és szociális környezet vizsgálata éppen ilyen fontos: a helyükre kerülő elemek a gyermek biztonságérzetének, bizalmának erősödését éppúgy szolgálják, mint tudásának gyarapodását. A foglalkozások, a környezeti elemek, a ház körüli teendők, vagy éppen a közlekedés vagy településszerkezet megismerése olyan tájékozottságot adnak a kisgyermeknek, amelyek – ha közvetlenül nem is mindig vagy nem azonnal hasznosítja életében – világképének stabilitását szolgálják.

Az iskolába lépés a kisgyermek életében számos változással jár. Különösen az első hónapokban jelent nehézséget az új környezet, az új feladatok teljesítése és az iskolai elvárásoknak való megfelelés. A környezetismeret – a többi tantárgyhoz szorosan kapcsolódva – segíthet, hogy a gyermek a környezetében tapasztalt változásokat elhelyezze, új környezetét elfogadja, és abban biztonságot leljen. Az iskolával és környezetével kapcsolatban a gyermek által hozott, illetve a helyi közösségekben élő narratívák beépítése a helyi tantervbe emiatt is kívánatos.

A környezet jelenségeire való rácsodálkozás adja a közös munka alapját. A saját tapasztalatokkal és magyarázatokkal való szembesülés, ezek más tapasztalatokkal és indokokkal való szembesítése teremt meg a gyermekben az igényt az ok-okozati összefüggések megtalálására, az érvelésre, indoklásra, a tények felismerésére.

A tanulás folyamatában való aktív részvétel fejleszti a kezdeményezőkézséget és a felelősségtudatot, a tartalmak pedig szerepet játszanak az azonosságtudat és a hagyományokhoz való kötődés erősítésében, az állampolgári felelősségérzet előkészítésében és az önismeret kibontakoztatásában is. Az ember szervezetével kapcsolatos ismeretek formálják az egészséges életmóddal kapcsolatos szemléletet és a megvalósítás gyakorlatát, hozzájárulnak az önismeret fejlődéséhez, formálják a tanulónak a családhoz és a tágabb közösséghez való viszonyát.

A tematikai egységek általában 8 órára tervezettek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nyolc héten keresztül egy témával kell foglalkozni. A tanulásszervezés során kifejezetten ajánlott az egyes témakörök integrált feldolgozása, illetve az egyes témáknak az első, illetve a második évfolyam közötti szétosztása.

A TANULÓK ÉRTÉKELÉSE

Az eredményes előrehaladás egyik fontos előfeltétele a tanulók tudásának folyamatos ellenőrzése és értékelése. Módszerét tekintve belső értékelés.

Fokozott figyelmet kell fordítanunk arra, hogy egyik legfontosabb feladatunk a tanuló saját képességeibe vetett hitének, önbizalmának megalapozása. Ezért az értékelés elsődleges célja is a fejlesztés, a pozitívumok megerősítése, illetve segítségnyújtás a hiányosságok, hibák csökkentéséhez, leküzdéséhez.

A tanulók sokoldalú tevékenykedtetésének megfelelően az értékelési szempontoknak is sokoldalúaknak kell lenniük.

Az értékelés alapja lehet a tanuló

- tényismereti szintje,
- megfigyelésben szerzett jártassága,
- jártassága a tanult ismeretszerzési módokban,
- produktumainak szintje (pl. gyűjtőmunka eredményessége, ügyesség a játékokban, manuális tevékenységekben),

–órai aktivitása, a feladatokhoz való viszonyulása.

Az 1. évfolyamon javasolt a tanulók munkájának folyamatos szóbeli, negyedévenként pedig szóveges értékelése.

A 2–4. évfolyamon a tanév során a tanulók ismereteikről szóban, írásban, rajzos feladatokban is beszámolhatnak.

Az értékelés módjaként javasolt, hogy a tanulók teljesítményét a pedagógiai folyamat által megkívánt időközönként érdemjeggyel, év végén osztályzattal zárjuk. (Az évközi érdemjegyek, a félévi és az év végi osztályzatok helyett az iskola pedagógiai programja a tanulói teljesítmények minősítésére egyéb jelölést, szóveges értékelést is előírhat.

• TÁRGYI FELTÉTELEK

Az iskolában már meglévő tanári és tanulói demonstrációs eszközök (kiegészítve – szükség szerint – saját készítésű eszközökkel); szaktantermek; iskolai könyvtár (lehetőség szerint), megfelelő a 20/2012.V.31. EMMI rendeletnek.

A TANKÖNYVEK KIVÁLASZTÁSÁNAK ELVEI

A megfelelő tankönyv kiválasztásához az alábbiakat tartjuk kiemelten fontosnak:

A 6–10 éves korosztály tankönyvének kiválasztása különösen sok odafigyelést, körültekintő választást igényel, mert a jó tankönyvnek fontos szerepe van a tantárgy, és azon keresztül a természet megszerettetésében. Tartalmi szempontból feleljen meg a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tartalmi és fejlesztési irányelveknek. Ezért olyan tankönyvet válasszunk, amely a tantervi célkitűzésnek megfelelően a természeti és társadalmi jelenségeket az érzékszervi megfigyeléssel szerezhető tapasztalatokon keresztül, a közvetlen környezetből származó ismeretekkel összekötve mutatja be. Legyen alkalmas arra, hogy felkeltse a tanulók érdeklődését a különböző témák iránt. Szemléletmódjával közvetítse a természeti és a kulturális értékek felismerésének és megőrzésének fontosságát, és ösztönözzön a felelős környezeti magatartásra.

A tankönyv a tanórai munka legfontosabb eszköze. Ennek tudományos pontossága párosuljon az életkori sajátosságoknak megfelelő, és az ismereteket jól érthető, értelmezhető megfogalmazással. A megértést változatosan tevékenykedtető feladatok, kérdések segítsék. Ezért a képek, ábrák legyenek alkalmasak elemzésre, a tananyaghoz kapcsolódó irányított vagy önálló tanulói ismeretszerzésre. A képekre, ábrákra is vonatkozzanak kérdések, feladatok. Az ismereteket rendszerezetten, logikailag összekapcsolható módon közvetítse. A tankönyv tananyag-elrendezése, szerkezete tegye lehetővé a differenciált tanórai és tanórán kívüli munka megszervezését. Tartalmazzon az ismeretek elsajátítását ellenőrző, illetve az ismeretek alkalmazását igénylő, a természettudományos kompetenciák elmélyítését segítő feladatokat.

Kerüljük a zsúfolt, nehezen áttekinthető felépítésű tankönyveket! A taníthatóság-tanulhatóság feltétele a tankönyv jó tagoltsága. Különbüljenek el a különböző didaktikai funkciójú szövegrészek (pl. törzsanyag, kiegészítő anyag, olvasmányok, kérdések, feladatok). A tanulást

különböféle kiemelések segítsék. Előnyös, ha a leckéket egyszerű vázlatok és összegző kérdések zárják. A nagy fejezeteket is zárják rövid összefoglalások.

A könyv nyelvezetet legyen érthető, olvasmányos a tanulók számára. Ne tartalmazzon fölöslegesen sok fogalmat és tényt, ugyanakkor biztosítson minél több lehetőséget a tanulói tevékenységekre, a képességfejlesztésre (kérdések, feladatok). Ösztönözze az önálló tanulói ismeretszerzés tankönyvön belüli és tankönyvön kívüli formáit.

A tevékenységközpontú tanítás és a képességfejlesztés szempontjából fontos, hogy a tankönyvhöz megfelelő munkafüzet is tartozzon. A kiegyensúlyozott oktató–nevelő munkát segítheti, ha olyan tankönyvsorozatot választunk, amelynek kötetei azonos didaktikai felépítésűek.

Előny, ha a tankönyvhöz készültek tanítást segítő eszközök, pl. tanári kézikönyv, szemléltetőeszközök

A műveltségterület tantárgyi rendszere és óraszámja

Évfolyam	1.	2.	3.	4.
Évi összes óraszám	36	36	54	72

A TÉMÁK ÉS AZ ÓRAKERET ELOSZTÁSA 1. OSZTÁLYBAN

Környezetismeret 1. évfolyam	1. évf.
Az iskola	8
Az iskolás gyerek	6
Évszakok	1
Mi van a tanteremben?	3
Anyagok körülöttünk	4
Hóban, szélben, napsütésben	8
Mi kerül az asztalra?	3
Élőlények közösségei	3
	36

1. évfolyam

Tematikai egység/fejlesztési cél	Az iskola			Órakeret 8 óra
Előzetes tudás				
A tematikai egység céljai	<p>A megismerési módszerek folyamatos alkalmazása (megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés). A térbeli tájékozódás fejlesztése. A mindennapi környezetben előforduló jelek, jelzések felismerése és értelmezése, a jelekből álló információhoz kapcsolódó kommunikáció fejlesztése. Az iskolás élettel kapcsolatos életmódbeli szokások tudatosítása, gyakoroltatása. A természeti és az épített környezet megfigyelése, megkülönböztetése az iskolai környezetben.</p>			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
<p>Mi a különbség az óvoda és az iskola között? Mi van az iskolában? Hogyan tájékozódunk az iskola épületében? Az iskolai élet rendje. Kikkel találkozunk az iskolában? Hogyan öltözködünk az iskolában? Milyen élőlények vannak a tanteremben, az iskolában, az iskola udvarán? A környezetünkben előforduló anyagok</p>	<p>Helyes viselkedés és megfelelő öltözködés az iskolában (tanórán, különböző szabadidős foglalkozásokon, szünetben). Az iskolában dolgozók foglalkozásának összehasonlítása. Megszólításuk, köszönés, udvariassági formulák használata. Az osztályterem, ahol szeretek lenni: az osztályteremben található tárgyak, bútorok megnevezése, jellemző tulajdonságaik összegyűjtése, csoportosításuk különböző szempontok szerint. Élőlények és élettelen dolgok összehasonlítása, különbségek megfogalmazása. Egyszerű növényápolási munkák elvégzése</p>	<p>Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> színek, formák. <i>Matematika:</i> távolságok, nagyságrendek becslése, megnevezése, mérése. <i>Technika, életvitel és</i></p>	<p>Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>

<p>érzékelhető tulajdonságai. A szobanövények és a házi kedvencek gondozása. Miért nem akar sok szülő házi kedvencet? Életfeltételek. Az időjárást jelző piktogramok. Az iskolában található jelek, jelzések, piktogramok.</p>	<p>(ültetés, öntözés, talajlazítás) és a hozzájuk tartozó néhány eszköz nevének megismerése, az eszközök használata. A házi kedvencek, a házban és a ház körül élő állatok megnevezése, egy-egy (az ember számára) jellemző tulajdonságának megnevezése. Az időjárás megfigyelése, az időjárásnak megfelelő öltözködés megtervezése. Tájékozódás az iskola épületében. Az iskola épületében és a környéken található jelek, jelzések értelmezése.</p>	<p>Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.</p>	<p><i>gyakorlat:</i> helyes öltözködés.</p>	
Fogalmak	Élő, élettelen, növény, állat, életjelenség.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Az iskolás gyerek			Órakeret 6 óra
Előzetes tudás				
A tematikai egység céljai	Az állandóság és változás szempontjából a napi és éves ritmus felismerése, mintázatok keresése. A megfigyelés, a mérés és a tapasztalatok rögzítése. Az ember megismerése és egészsége szempontjából a saját test megismerése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
<p>Mi a különbség az iskolás és az óvodás gyerek napirendje között? Mivel telnek a hétköznapiak, a hétvégék és az ünnepek? Hogyan, mikor és mennyit tanulunk? Hogyan tájékozódunk a</p>	<p>Napi- és hetirend tervezése, a megvalósítás értékelése. Helyes testtartás. A megvilágítás szerepének felismerése tanulás közben. A helyes táplálkozási és a higiénés szokások tudatosítása, alkalmazása a napi gyakorlatban. Az érzékszervek védelmét megismerése és gyakorlása, alkalmazása. Ismétlődő jelenségek (ritmusok) megfigyelése az</p>	<p>Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondókák, versek, dalok a testrészekkel kapcsolatban. <i>Ének-zene:</i> a ritmus szerepe</p>	<p>Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>

<p>környezetben? Mit, mikor, hogyan és mennyit együnk? A napszakok, évszakok váltakozása. A napok és a hónapok. Napirend és napszakok. Az emberi test külső képe. Az ember főbb testrészei. Legfontosabb érzékszerveink és szerepük a környezet megismerésében. Védelmük fontossága és módjai. Mi a különbség a felnőttek és gyerekek között?</p>	<p>ember életében, a test működésében. Példák gyűjtése.</p>	<p>Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.</p>	<p>a zenében. <i>Matematika:</i> az előtte, utána, korábban, később megértése, használata; folyamat mozzanatainak időbeli elrendezése; időrendkezelése</p>	
<p>Fogalmak</p>	<p>Idő, ritmus, érzékszerv, testrész.</p>			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Évszakok			Órakeret 1 óra
Előzetes tudás	Természet megfigyelése.			
A tematikai egység céljai	Környezetünk ciklikus változásának tudatosítása.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
Ciklikusság. Évszakok neve, jellemzői.	Gyűjtőmunka évszakokhoz kapcsolódóan.	Megfigyelés. Szemléltetés.	<i>Vizuális kultúra:</i> tájképek.	Tankönyv. Munkafüzet.
Fogalmak	évszak fogalma, évszakok nevei			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Mi van a teremben?			Órakeret 3 óra
Előzetes tudás				
A tematikai egység céljai	Az anyag, energia, információ; a felépítés és működés kapcsolata, illetve az állandóság és változás szempontjából kapcsolat keresése az anyagi tulajdonságok és a tárgyak felhasználása között. A felelős, körültekintő munkavégzés és viselkedés erősítése. keresése az anyagi tulajdonságok és a tárgyak felhasználása között.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
Milyen tárgyak vesznek körül bennünket? Hogyan függenek össze a tárgyak anyagi tulajdonságai a felhasználásuk módjával? Tárgyak (anyagok) tulajdonságai	A tanteremben található tárgyak csoportosítása különböző szempontok szerint (érzékszervekkel vizsgálható tulajdonságok, anyag, méret,	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az anyagi tulajdonságokra használható jelzők, hasonlatok;	Tankönyv. Munkafüzet Képek, ábrák. Bábok. A témák feldolgozásához szükséges

(átlátszóság, keménység, rugalmasság, érdesség-simaság, forma, szín). Mesterséges és természetes anyagok a környezetünkben található tárgyakban.	felhasználás). Természetes és mesterséges anyagok megkülönböztetése a környezet tárgyaiban. Kapcsolat keresése az anyag tulajdonságai és felhasználása között egyszerű példák alapján.	Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldások Csoportos kísérletezés.	tárgyak, eszközök.
Fogalmak	Anyagi tulajdonság, felhasználás.		

Tematikai egység/fejlesztési cél	Anyagok körülöttünk			Órakeret 4. óra
Előzetes tudás	Anyagok megismert tulajdonságai.			
A tematikai egység céljai	Az állandóság és változás szempontjából a halmazállapot-változások értelmezése. A felépítés és működés kapcsolatában a víz mint oldószer alkalmazása. Ok-okozati kapcsolatok feltárása napi gyakorlataink és az anyagi átalakulások jellemzői között.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
Önthető-e a szén, a mák, a liszt? Csak a folyadékok önthetők? Halmazállapotok: a légnemű anyagok (gázok) kitöltik a rendelkezésre álló teret; a folyadékok térfogata változatlan, de felveszik az edény alakját; a szilárd anyagok megtartják formájukat. A víz halmazállapot-változásai (olvadás, fagyás, párolgás).	Különböző köznapi anyagok összehasonlítása halmazállapotuk szerint. Köznapi folyadékok és szilárd anyagok tulajdonságainak vizsgálata tapintással, vizuálisan, szaglással, kézzel történő erő kifejtéssel stb.). A	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a víz mint versek, mesék témája; hasonlatok, metaforák, szólásmondások a gőzzel, a vízzel és a jéggel kapcsolatban. <i>Vizuális kultúra:</i> a víz megjelenése különböző műalkotásokban	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.

Oldat. Vízben való oldhatóság	<p>tapasztalatok megfogalmazása szóban.</p> <p>Kapcsolat keresése a víz halmazállapot-változásai és köznapi alkalmazásai között (például hűtés jégkockával, melegítés gőzzel).</p> <p>Példák keresése a víz halmazállapot-változásaira a háztartásban és a természetben.</p> <p>Különböző anyagok viselkedésének megfigyelése vízben. Oldatok készítése. Az anyagok csoportosítása vízben való oldhatóság szerint. A meleg és hideg vízben való oldódás összehasonlítása.</p>	<p>osztálymunka.</p> <p>Önálló tanulói munka.</p> <p>Páros munka.</p> <p>Csoportos feladatmegoldás</p> <p>Csoportos kísérletezés.</p>		
Fogalmak	Halmazállapot, halmazállapot-változás, oldódás.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Hóban, szélben, napsütésben	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Melegítés, hűtés, párolgás.	
A tematikai egység céljai	<p>A felépítés és működés szempontjából az időjárás jellemzői és az évszakok kapcsolatának felismertetése. Az ember megismerése és egészsége szempontjából az évszakokhoz kötődő helyes táplálkozási szokások, az egészségvédelem jelentőségének megértetése. A környezet és fenntarthatóság szempontjából kapcsolat felismertetése a növények állapota és az állati viselkedés, valamint a környezeti</p>	

	<p>változások között. Annak felismertetése, hogy az időjárás befolyásolja az ember és más élőlények állapotát is.</p>			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
<p>Hogyan határozza meg öltözködésünket az időjárás? Hogyan viselkednek a növények és az állatok különböző időjárás körülmények között? Hogyan védjük testünket a hideg, a meleg, a szél és a csapadék ellen? Mi jellemzi táplálkozásunkat a különböző évszakokban? Évszakok és jellemző időjárásuk. Az időjárás tényezői. A csapadék formái (eső, köd, hó). Az évszakra megfelelő helyes öltözködés. Példák a növények fényviszonyokhoz, az állatok változó hőmérsékleti viszonyokhoz történő alkalmazkodására. Az egészséges táplálkozás jellemzői a különböző évszakokban. A folyadékfogyasztás szerepe.</p>	<p>Időjárás napló készítése. Az időjárás élőlényekre gyakorolt hatásának megfigyelése, konkrét példák gyűjtése. A víz halmazállapotai és a csapadékformák összekapcsolása. Napi és éves ritmus megfigyelése a növény- és állatvilágban, a tapasztalatok rögzítése rajzzal vagy írásban. Évszakokhoz kötődő értendek összeállítása. A nyári megnövekedett folyadékigény magyarázata. A réteges öltözködés szerepének megértése. Öltözködési tanácsok adása időjárás-előrejelzés értelmezése alapján.</p>	<p>Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> öltözködés, időjárás, egészséges táplálkozás <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> öltözködés, időjárás, egészséges táplálkozás</p>	<p>Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>
Fogalmak	Időjárás, évszakai változás, egészségvédelem.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Mi kerül az asztalra?			Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Napszakok, táplálkozás.			
A tematikai egység céljai	Az ember megismerése és egészsége szempontjából az egészségtudatos táplálkozási szokások kialakítása, minőségi és mennyiségi szempontok figyelembe vételével. Az ételkészítés-higiénia jelentőségének felismerése. Törekvés kialakítása az egészség megőrzésére.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
<p>Miért leszünk éhesek? Milyen élelmiszerekből érdemes csak mértékkel fogyasztani? Táplálékpiramis. Az éhség mint a szervezet jelzése: energiára, tápanyagra van szükségünk. Az étkezések típusai, a helyes táplálkozás, a terített asztal, az evőeszközök használata, a folyadékbevitel, a kézmosás és az ülve étkezés, az alapos rágás és az étkezés utáni fogmosás szerepe. A víz a legegészségesebb italunk, mely a szervezet számára nélkülözhetetlen. A maradék étellel kapcsolatos higiénés szabályok.</p>	<p>A rendszeres, nyugodt táplálkozás szerepének felismerése. Élelmiszerfajták csoportosítása energiatartalmuk (magas, alacsony), illetve tápanyagtartalmuk alapján, példákon keresztül. Példákon keresztül a helyes és helytelen étrend, az egészséges és egészségtelen ételek, italok felismerése, csoportosítása. Az étkezéssel kapcsolatos szokások gyűjtése, elemzése. A helyes étkezési szokások megismerése, betartása, gyakorlása.</p>	<p>Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> csendéletek gyümölcsökkel, ételekkel. <i>Ének-zene:</i> az étkezéssel kapcsolatok dalok. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a főzés, illetve ételkészítés; az élelmiszerek, ételek tárolása; egészséges táplálkozás, étrend.</p>	<p>Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. Szókartyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>

Fogalmak	Egészségtudatos magatartás, ételmiszer-higiéné, táplálkozási piramis, étkezési szabály.
-----------------	---

Tematikai egység/fejlesztési cél	Élőlények közösségei			Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Növény, állat.			
A tematikai egység céljai	Annak felismerése, hogy az egyes fajok környezeti igényei eltérőek. A mesterséges és természetes életközösségek összehasonlítása. A természetvédelem jelentőségének felismerése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
Életfeltételek, egyes állat- és növényfajok igényei. Élőhely.	Egy, az iskola környezetében található jellegzetes életközösség megfigyelése, jellemzése. Az élővilág sokféleségének tisztelése.	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> versek egyes állatfajokkal kapcsolatban. <i>Ének-zene:</i> az állatok farsangja, dalok állatokkal kapcsolatosan. <i>Vizuális kultúra:</i> állatok és növények, életközösségek ábrázolása	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. Szókártyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.
Fogalmak	Életfeltétel, környezeti igény, természetvédelem, sokféleség, életközösség, táplálkozási kapcsolat.			

A TÉMÁK ÉS AZ ÓRAKERET ELOSZTÁSA 2. OSZTÁLYBAN

Környezetismeret 2. évfolyam	2. évf.
-------------------------------------	----------------

Az iskola	1
Az iskolás gyerek	3
Évszakok	6
Mi van a tanteremben?	6
Anyagok körülöttünk	6
Mi kerül az asztalra?	6
Élőlények közösségei	8
	36

2. évfolyam

Tematikai egység/fejlesztési cél	Az iskola			Órakeret 1 óra
Előzetes tudás				
A tematikai egység céljai				
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
A szobanövények és a házi kedvencek gondozása. Életfeltételek.	Egyszerű növényápolási munkák elvégzése (ültetés, öntözés, talajlazítás). Az iskola környéken található jelek, jelzések értelmezése. Mérés, becslés, vázlatos alaprajz készítése. Tájékozódás vázlatrajz alapján. Természetes mértékek (lépés, arasz stb.) használata.	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.	Matematika: távolságok, nagyságrendek becslése, megnevezése, mérése.	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. Szókártyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.

Fogalmak	
-----------------	--

Tematikai egység/fejlesztési cél	Az iskolás gyerek			Órakeret 3 óra
Előzetes tudás				
A tematikai egység céljai				
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
Hogyan tájékozódunk a környezetben? Mi a különbség felnőttek és gyerekek között?	Osztálytárs, fiatalabb és idősebb testvér, szülő, illetve más felnőtt testméreteinek mérése, az adatok összehasonlítása, relációk megfogalmazása. Ismétlődő jelenségek (ritmusok) megfigyelése az ember életében, a test működésében. Példák gyűjtése. A mozgás hatásának megfigyelése a pulzusra és a légzésszámra. Az érzékszervek védelmét biztosító szabályok, helyes szokások megismerése és gyakorlása, alkalmazása.	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.	Ének-zene: a ritmus szerepe a zenében.	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. Szókartyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.
Fogalmak	Idő, ritmus, érzékszerv, testrész.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Tájékozódás az iskolában és környékén	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Természetes hosszúságú és léptékek.	
A tematikai egység céljai	A környezet és fenntarthatóság szempontjából a felelős felhasználói magatartás megalapozása, erősítése. Az anyag, energia, információ szempontjából az energiatakarékos üzemeltetés jelentőségének	

felismertetése. Léptékek felismerése, becslés és mérés alkalmazása.				
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
<p>Mitől működik az épület? Hosszmértékek. A fő világtájak megnevezése, elhelyezése. A földfelszín formakincsének elemei (hegy, völgy, domb, síkság, folyó, patak). Alaprajz, vázlatrajz. Energiaforrások a háztartásban. Hogyan jutunk el az iskolába? A helyi közlekedés. A közlekedés és az energiatakarékosság.</p>	<p>Alaprajz készítése az osztályteremről, vázlat az iskoláról. Útvonalrajzok készítése a lakhely és az iskola között. Egy-egy konkrét példa összehasonlítása. Becslés és mérés alkalmazása.</p> <p>Az iskola elhelyezése a településen belül és annak térképén. A környék földfelszíni formakincseinek megnevezése. Alaprajz készítése a lakásról, szobáról. Az iskola és a háztartás összehasonlítása (léptékkülönbség felismerése). Előnyök és hátrányok mérlegelése annak mentén, érdemes-e az iskolába gépkocsival jönni.</p>	<p>Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.</p>	<p>Matematika: halmazok, rész-egész viszony, becslés.</p>	<p>Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. Szókártyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>
Fogalmak	Alaprajz, lépték, energiatakarékosság, felelősség.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Mi van a teremben?	Órakeret 6 óra
---	---------------------------	---------------------------

Előzetes tudás	Az osztályterem bútorzata és tárgyainak megnevezése.			
A tematikai egység céljai	Az anyag, energia, információ; a felépítés és működés kapcsolata. A felelős, körültekintő munkavégzés és viselkedés erősítése. Kapcsolat keresése az égés feltételei és a tűzoltás szabályai között.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tanesszközök
Mely tárgyak jelentenek veszélyt tűz esetén? Hogyan lehet megelőzni a tüzeseteket? Mit lehet tenni tűz esetén? Az égés folyamata (égési feltételek, égéstermékek, éghető és éghetetlen anyagok). Éghető anyagok a környezetünkben. A gyufa használata. Irinyi János mint a gyufa feltalálója. Tűzvédelem, a tűzoltás alapelvei, eszközei.	A környezetben lévő tárgyak csoportosítása aszerint, hogy tűzveszélyes (gyúlékony), éghető vagy éghetetlen-e. Égés vizsgálatán keresztül az égés feltételeinek megállapítása. Kapcsolat keresése az égés feltételei és a tűzoltás módja között. Felkészülés vészhelyzetre. A fegyelmezett cselekvés fontosságának felismerése. A körültekintő munkavégzés fontosságának felismerése. A tűzoltók munkájának értékelése.	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projektmódszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.	Ének-zene: tűzzel kapcsolatos dalok. Magyar nyelv és irodalom: mondókák, versek a tűzzel kapcsolatban.	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. Szókártyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.
Fogalmak	Tűzvédelem, tűzoltás, égés, anyagi tulajdonság, felhasználás.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Anyagok körülöttünk	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Anyagok megismert tulajdonságai.	
A tematikai egység	Az állandóság és változás szempontjából a halmazállapot-változások	

céljai	értelmezése, a tömeg- és űrmértékek használata. Ok-okozati kapcsolatok feltárása napi gyakorlataink és az anyagi átalakulások jellemzői között.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
<p>Miért mérik kilóra a krumplit, dekára a mákot, literre a tejet?</p> <p>Miért tesznek a friss zúzóda-ra jeget?</p> <p>Miért esik jól nyáron a fagyó?</p> <p>Megrepszetheti-e a víz a sziklát?</p> <p>Az önthatóság nem jelenti önthatában azt, hogy egy anyag folyékony halmazállapotú.</p> <p>Környezetünk legkeményebb anyagai a kristályok: ilyenek a drágakövek, a gyémánt.</p> <p>Térfogat- és tömegmérés, mértékegységek (deciliter, liter, dekagramm, kilogramm).</p> <p>A víz halmazállapot-változásai (lecsapódás), ezek kapcsolata a hőmérséklet változásával.</p> <p>A melegítés és hűtés a mindennapokban.</p>	<p>A környezetünkben előforduló kristályos anyagok csoportosítása (például: kvarc – az üveget karcolja, kalcit – az üveget nem karcolja és körömmel sem karcolható, gipsz – körömmel karcolható). Példák keresése kristályokra (ásványok). Annak magyarázata, miért praktikusabb a folyadékok térfogatát és a szilárd anyagok tömegét megadni.</p> <p>Tömeg- és űrmértékek leolvasása (élelmiszeripari termékekről, illetve mérőeszközökről), kapcsolat keresése a deciliter és liter, illetve a gramm/dekagramm, valamint a dekagramm/kilogramm között.</p> <p>Tömeg- és térfogatmérés víz fagyasztása és olvadása során.</p> <p>Példák keresése a víz halmazállapot-változásaira a háztartásban és a természetben.</p> <p>Folyadékok és a levegő</p>	<p>Szemléltetés.</p> <p>Tanári magyarázat.</p> <p>Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés.</p> <p>Vita.</p> <p>Tanulók kiselőadásai.</p> <p>Projekt módszer.</p> <p>Kooperatív oktatási módszer.</p> <p>Szerepjáték.</p> <p>Házi feladat.</p> <p>Differenciálás.</p> <p>Frontális osztálymunka.</p> <p>Önálló tanulói munka.</p> <p>Páros munka.</p> <p>Csoportos feladatmegoldás</p> <p>Csoportos kísérletezés.</p>		<p>Tankönyv.</p> <p>Munkafüzet.</p> <p>Képek, ábrák.</p> <p>Bábok.</p> <p>Szókártyák.</p> <p>A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>

	hőmérsékletének mérése.			
Fogalmak	Halmazállapot, halmazállapot-változás, térfogatmérés, tömegmérés.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Mi kerül az asztalra?			Órakeret 6 óra
Előzetes tudás				
A tematikai egység céljai	Az ember megismerése és egészsége szempontjából az egészségtudatos táplálkozási szokások kialakítása, minőségi és mennyiségi szempontok figyelembe vételével. Az ételmiszer-higiénia jelentőségének felismerése. Törekvés kialakítása az egészség megőrzésére. Annak felismerése, hogy számos szokásnak biológiai alapja, magyarázata van.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok
Milyen ételmiszerekből érdemes csak mértékkel fogyasztani? Mit érdemes csomagolni egy egész napos kirándulásra? Mit kezdhetünk a maradék étellel? A leggyakoribb ételmi-szerek energiatartalma (alacsony, magas), a tápanyagok fajtái (fehérje, zsír, szénhidrát). Az ideális testsúly jelentősége: elhízás, alultápláltság veszélyei, példa hiánybetegsége: a skorbut. Szent-Györgyi Albert úttörő szerepe a C-vitamin előállításában. Az emésztéshez	Ételmiszerfajták csoportosítása energiatartalmuk (magas, alacsony), illetve tápanyagtartalmuk alapján. A táplálkozás, az életmód és az ideális testsúly elérése/megtartása közötti kapcsolat felismerése. Az étkezéssel kapcsolatos szokások gyűjtése, elemzése. Az étkezéssel kapcsolatos szokások (például nyugodt környezet, folyadékfogyasztás, levesek) biológiai hátterének felismerése. A helyes étkezési szokások megismerése, betartása,	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldások Csoportos kísérletezés.	Vizuális kultúra: csendéletek gyümölcsökkel, ételekkel. Ének-zene: az étkezéssel kapcsolatos dalok. Technika, életvitel és gyakorlat: a főzés, illetve ételkészítés; az ételmiszerek, ételek tárolása; egészséges táplálkozás, étrend.	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. Szókártyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.

<p>nyuga-lomra van szüksége a szervezetnek. Alapvető konyhai műveletek: aprítás, melegítés, hűtés, fagyasztás, szárítás, forralás. A konyhai higiénés szabályok. Az ételmérgezés okai és következményei.</p>	<p>gyakorlása. A gyorsétkezés előnyeinek és hátrányainak összegyűjtése, mérlegelése. Egy hagyományos helyi étel elkészítésén keresztül a főzési folyamat lépéseinek értelmezése. Az ételek tárolásával kapcsolatos alapvető szabályok megismerése és betartása. Ételek csoportosítása aszerint, hogy mennyire romlandóak. Javaslat készítése: mit vigyünk magunkkal hosszabb utazásra, rövidebb kirándulásra télen, nyáron stb. Az ételmérgezés tüneteinek felismerése, a veszélyeinek megértése.</p>			
<p>Fogalmak</p>	<p>Egészségtudatos magatartás, ételmiszer-higiéné, táplálkozási piramis, étkezési szabály.</p>			

<p>Tematikai egység/fejlesztési cél</p>	<p>Élőlények közösségei</p>			<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Növény, állat.</p>			
<p>A tematikai egység céljai</p>	<p>A rendszerek, illetve a felépítés és működés szempontjából az életközösségek kapcsolatainak megismerése. Annak felismerése, hogy az egyes fajok környezeti igényei eltérőek. A mesterséges és természetes életközösségek összehasonlítása. A természetvédelem jelentőségének felismerése.</p>			
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Tanulói tevékenységek</p>	<p>Pedagógiai eljárások,</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	<p>Tananyag</p>

		módszerek, munka- és szervezési formák		
<p>Élhetne-e róka a kertben? Tarthatnánk-e oroszlánt hobbiállatként? Életközösség: mesterséges és természetes életközösség. Életfeltételek, egyes állat- és növényfajok igényei. Élőhely. Veszélyeztetett fajok. Táplálkozási kölcsönhatások: ragadozás, növényevés. Összefüggés az élőlények energiaszükséglete és életmódja között.</p>	<p>Természetes életközösség megfigyelése, állapotának leírása, a változások követése, bemutatása és megbeszélése. Mesterséges és természetes életközösség összehasonlítása (sokféleség, változatosság – mintázatok – alapján). Az életközösségek összetettségének felismerése. Annak magyarázata, miért bonyolult feladat az állatok megfelelő állatkerti tartása. Az élővilág sokféleségének tisztelete. Az életközösség növényei és állatai közötti jellegzetes kapcsolatok felismerése. Állatok csoportosítása (ragadozó, növényevő, mindenevő). Egyed, csoport és életközösség megkülönböztetése konkrét esetekben. A</p>	<p>Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldások Csoportos kísérletezés.</p>	<p>Magyar nyelv és irodalom: versek egyes állatfajokkal kapcsolatban. Ének-zene: az állatok farsangja, dalok állatokkal kapcsolatosan. Vizuális kultúra: állatok és növények, életközösségek ábrázolása.</p>	<p>Tankönyv. Munkafüzet Képek, ábrák. Bábok. Szókártyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>

	természetvédelem jelentőségének felismerése, az állat- és növénykertek munkájának értékelése.			
Fogalmak	Életfeltétel, környezeti igény, természetvédelem, sokféleség, életközösség, táplálkozási kapcsolat.			

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>Az emberi test nemre és korra jellemző arányainak leírása, a fő testrészek megnevezése. Az egészséges életmód alapvető elemeinek ismerete és alkalmazása.</p> <p>Mesterséges és természetes életközösség összehasonlítása.</p> <p>Az élővilág sokféleségének tisztelete, a természetvédelem fontosságának felismerése.</p> <p>Alapvető tájékozódás az iskolában és környékén. Az évszakos és napszakos változások felismerése és kapcsolása életmódbeli szokásokhoz. Az időjárás elemeinek ismerete, az ezzel kapcsolatos piktogramok értelmezése; az időjáráshoz illő szokások.</p> <p>Használati tárgyak és gyakori, a közvetlen környezetben előforduló anyagok csoportosítása tulajdonságaik szerint, kapcsolat felismerése az anyagi tulajdonságok és a felhasználás között. Mesterséges és természetes anyagok megkülönböztetése. A halmazállapotok felismerése.</p> <p>Egyszerű megfigyelések végzése a természetben, egyszerű vizsgálatok és kísérletek kivitelezése. Az eredmények megfogalmazása, ábrázolása.</p> <p>Ok-okozati összefüggések keresésének igénye a tapasztalatok magyarázatára.</p>
---	--

3–4. évfolyam

Ebben a képzési szakaszban – az életkori sajátosságokhoz illeszkedve – tágul a megismerendő környezet: az iskola világából kitekintünk a felnőttek világa felé, miközben a szűkebb környezetből a tágabb környezetbe lépünk. Ennek kapcsán egy-egy jelenséggel kapcsolatos múltbeli elképzelések és modern magyarázatok, régi és mai alkalmazások vizsgálatára és értelmezésére is alkalom nyílik.

A 3–4. évfolyamon az egyszerűbb vizsgálatok mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a módszeresebb megfigyelések. A rácsodálkozástól a tapasztalatok mind szabatosabb megfogalmazásáig jutunk el: innen vezet majd az út azok rögzítéséig, rendszerezéséig és a természethez intézett kérdéseknek megfelelő kísérletek megtervezéséig a magasabb évfolyamokban. Mindez megalapozza az igényt az információkeresésre, az önálló munkavégzésre.

Az emberi test működésével kapcsolatban a leíró megfigyelésen túllépve egyre fontosabbá válik az ok-okozati összefüggések feltárása. Emellett a divattal, szokásokkal kapcsolatos kritikus állásfoglalás, a tudás alkalmazásának igénye, az érvek és ellenérvek keresése és összevetése is fontos szerepet kap. Mindez a természettudományos műveltség megalapozásához elengedhetetlen.

Az élő és élettelen természeti jelenségek rendszerbe foglalásán, a kölcsönhatások feltárásán keresztül a megértés igényére helyezünk hangsúlyt. Kiemelt szerepet kap a környezettudatosság, illetve az ember és a természet harmonikus együttélési módjainak tisztelete, ilyen megoldások értékelése és keresése.

Az egyes foglalkozások, szakmák megismerésén keresztül azok tisztelete, a munka értékének megbecsülése, a kezdeményezőkézség és a segítő magatartás (önkéntesség) fejlesztése jelenik meg kiemelt nevelési célként.

A visszatérő témák lehetőséget adnak az ismeretek elmélyítésére, miközben a tanulók megtapasztalhatják, hogy a már elsajátított ismeretek, készségek, a már megszerzett tudás (legyen az még egyelőre bármilyen töredékes vagy esetleges is) hasznosíthatók az újabb ismeretek megszerzésekor. A közvetlen környezetben, a mindennapi életben megtapasztalható jelenségekből kiinduló, a problémák megértését célzó tanulás a természettudományos gondolkodás fejlődése mellett segíti az egyéni tanulási stílus kialakítását is. Ezzel alapozzuk meg az igényt a tudás folyamatos bővítésére, a tudomány fejlődésének követésére, a környezeti jelenségek megfigyelésére, a magyarázatok megtalálására.

Az önálló és kritikus információszerzés a természettudományos műveltség megalapozásának kulcseleme, de jelentős szerepe van a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztésében, illetve az állampolgárságra, demokráciára való nevelésben is. A megvalósítást változatos tevékenységek: projektmunka, az érveken, tényeken alapuló vita, a különböző kollaboratív feladatok, szerepjátékok stb. segíthetik. Érdemes az írott információk mellett a különböző multimédiás és infokommunikációs források adta lehetőségeket is kihasználni. Ez a korosztály a képi információkra különösen fogékony, és képek segítségével igen hatékonyan fejezi ki magát. Erre építve nemcsak a hatékony, önálló tanuláshoz, hanem az esztétikai-művészeti tudatosság fejlődéséhez is hozzájárulhatunk.

A tantárgyi tartalmak és az aktív, problémaalapú tanulás módszerének alkalmazása jelentős szerepet játszanak a testi-lelki egészség alakulásában, a fenntarthatóság és a környezettudatos szemlélet fejlesztésében, a hatékony, önálló tanulás különböző technikáinak megismerésében és gyakorlásában.

A lakóhely és az ország főbb nevezetességeinek megismerése és bemutatása, egy választott nemzeti park vagy tájvédelmi körzet megismerésének kapcsán fejlődik az azonosságtudat, valamint a hazához és a lakóhelyhez való kötődés, a tudománytörténeti

elemek pedig a tudomány és technika fejlődésének felismerését, az egyes találmányoknak az emberiség fejlődésében betöltött szerepének értékelését segítik elő.

A jeles napokkal kapcsolatos szokásoknak a természet változásával való összekapcsolása hozzájárul annak megértéséhez, hogy hagyományaink segítenek a természettel való kapcsolat újrafelfedezésében, megélésében és egyúttal életünket is strukturálják.

A legtöbb tematikai egység 8 órára készült. A feldolgozás során azonban ezek az egységek két évfolyamra bontva is megvalósíthatóak.

A megismerési folyamat irányításában általában, de a terepi látogatások és az önálló munka során különösen is fontos a tanító facilitátori szerepe és a segítő értékelés formáinak az alkalmazása.

A TÉMÁK ÉS AZ ÓRAKERET ELOSZTÁSA 3. OSZTÁLYBAN

Környezetismeret 3. évfolyam	
Mennyi időnk van?	3
Tájékozódás a tágabb a térben	10
Megtart, ha megtartod	10
Miért érdemes takarékoskodni?	0
Az a szép, akinek a szeme kék?	7
Merre megy a hajó?	3
Egészség és betegség	7
Önismeret és viselkedés	4
Vágtat, mint a paripa	0
Kertben, mezőn	10
	54

3. évfolyam

Tematikai egység/fejlesztési cél	Mennyi időnk van?	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Idő, napszakok, évszakok.	
A tematikai egység céljai	Az anyag, energia, információ, a rendszerek, illetve az állandóság és változás szemszögéből az idő fogalmának megértése, az időegységek alkalmazásának fejlesztése, az időfogalom mélyítése. A felépítés és működés, illetve a környezet és fenntarthatóság szempontjából a Föld, a Nap és a Hold kapcsolatának felismertetése. A tudomány és technika fejlődésének felismertetése példák alapján, a találmányok	

jelentőségének meglátása a távcső példáján.				
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
<p>Miért épp 24 órából áll egy nap? Hogyan mérték az időt régen, és hogyan mérhetjük most?</p> <p>Az idő mérése, az időmérés alkalmi és szabványegységei.</p> <p>Az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban.</p> <p>Emberi életszakaszok.</p> <p>Születés és halál.</p>	<p>Időmérő eszköz készítése, kalibrálása.</p> <p>Napóra megfigyelése.</p> <p>Időmérő eszközök csoportosítása (pontosság, használhatóság, esztétikum szerint).</p> <p>Az idő múlása jeleinek felismerése, szóbeli leírása az emberi egyedfejlődés egyes szakaszaiban.</p> <p>A születéssel, gyermekvárással, az elmúlással kapcsolatos gyermeki elképzelések megbeszélése.</p>	<p>Szemléltetés.</p> <p>Tanári magyarázat.</p> <p>Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés.</p> <p>Vita.</p> <p>Tanulók kiselőadásai.</p> <p>Projekt módszer.</p> <p>Kooperatív oktatási módszer.</p> <p>Szerepjáték.</p> <p>Házi feladat.</p> <p>Differenciálás.</p> <p>Frontális osztálymunka.</p> <p>Önálló tanulói munka.</p> <p>Páros munka.</p> <p>Csoportos feladatmegoldás</p> <p>Csoportos kísérletezés.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hasonlatok, metaforák, szólásmondások (az idővel kapcsolatban).</p> <p><i>Ének-zene:</i> ütem, ritmus, metronóm.</p> <p><i>Matematika:</i> folyamat mozzanatainak időbeli elrendezése; időrend kezelése.</p>	<p>Tankönyv.</p> <p>Munkafüzet.</p> <p>Képek, ábrák.</p> <p>Bábok.</p> <p>Szókártyák.</p> <p>A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>
Fogalmak	Időmérés, égitest, naptár.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Tájékozódás a tágabb a térben	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Fő világtájak, tájékozódás vázlatrajz alapján, saját település neve, környezete.	
A tematikai egység	A rendszerben való gondolkodás fejlesztése: a rész-egész kapcsolat	

céljai	értelmezése hazánk földrajzi helyzetén belül. A helyi és nemzeti azonosságtudat megalapozása, alakítása. A lakókörnyezettel és hazánkkal kapcsolatos pozitív attitűd megalapozása. A közlekedéssel kapcsolatos tudás bővítése. A térbeli tájékozódás fejlesztése, a térképhasználat előkészítése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási Pontok	Taneszközök
Lakóhelyünk, lakókörnyezetünk és hazánk néhány főbb természeti és kulturális nevezetessége. A lakóhely történetének néhány fontosabb eseménye és természeti környezete. A földfelszín formakincsének elemei (hegység, dombosság, alföld, tó, folyó, patak). A települések infrastruktúra rendszere: nagyváros, város, falu, tanya.	A felszíni formák megfigyelése terepasztalon, maketten vagy saját készítésű modellen (például homokasztalon). A település és közvetlen környezete felszíni formakincseinek összekötése a modellezett formákkal. Közös bemutató készítése a lakóhely kulturális és természeti értékeiről. A természeti és mesterséges fogalompár alkalmazása a lakóhely értékeinek leírásában. A tömegközlekedési rendszer jelentőségének, környezeti hatásainak	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.	<i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedés, utazás, közlekedési eszközök. <i>Matematika:</i> Tájékozódás a síkban. Távolságok, nagyságrendek becslése, megnevezése, mérése.	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Tárgyak. Homokasztal. Szókértők. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.

	elemzése.			
Fogalmak	Rész-egész viszony, távolságbecslés, térkép, Magyarország, település, közlekedési eszköz, tömegközlekedés.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Megtart, ha megtartod				Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Növények, állatok, természetes és mesterséges környezet.				
A tematikai egység céljai	A hagyományos életmód és a helyi tudás jelentőségének megláttatása a környezet és fenntarthatósághoz kötődően. A környezet- és természetvédelem szerepének felismertetése. Az ember-természet kapcsolat mint rendszer értelmezése konkrét példán keresztül. A tapasztalati tudás értékelése. A természeti ritmusok és ünnepeink, jeles napjaink közötti kapcsolatok felismertetése.				
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Tananyagok	
Milyen kapcsolat van az ünnepek és az évszakok között? (Pl. farsang, húsvét, pünkösd, karácsony.) Mire jók a hagyományok? Lehet-e tanulni egy iskolázatlan embertől? Miért fontos a természetvédelem? Jeles napok, ünnepek kapcsolata a természet változásaival. A lakóhely hagyományai. A gazdálkodó ember természeti és épített	Kalendárium készítése, jeles napok és természeti történések, népdalok, népköltések és versek, szépirodalmi részletek megjelenítésével. Példák keresése arra, hogyan látták el az ártéri gazdálkodásból élők táplálékigényüket (növények, tenyésztett állatok, halászat, vadászat), hogyan készítették és tartósították ételeiket, milyen használati tárgyakat és milyen	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> többjelentésű szavak (a fok szó jelentései). <i>Ének-zene:</i> népdalok. <i>Vizuális kultúra:</i> népművészet. <i>Erkölcstan:</i> a természet tisztelete, a hagyományok jelentősége.	Tankönyv. Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Szókérdések. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.	

<p>környezetének kölcsönhatása az ártéri fokgazdálkodás példáján.</p> <p>Vadon élő állatok: kárász, csuka, nemes kócsag, fehér gólya.</p> <p>Gyógy- és fűszernövények: galagonya, szeder, menta.</p>	<p>nyersanyagokból készítettek, hogyan ügyeltek arra, hogy a megújuló természet hosszú távon is biztosítsa igényeiket.</p> <p>Egy-két anyag feldolgozásának kipróbálása (pl. agyag, fűzfavessző, gyógynövénytárítás)</p>	<p>munka.</p> <p>Páros munka.</p> <p>Csoportos feladatmegoldás</p> <p>Csoportos kísérletezés.</p>	<p><i>Matematika:</i> rész-egész kapcsolat.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> élelmiszerek tartósítása.</p>	
Fogalmak	Fenntarthatóság, fokgazdálkodás, természetvédelem, vizes élőhely, tapasztalati tudás, egyensúly. Kenyérsütés.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Miért érdemes takarékoskodni?			Órakeret
Előzetes tudás	Hőmérséklet, az anyagok tulajdonságai.			
A tematikai egység céljai	Az anyag, energia, információ szempontjából az energiatakarékos magatartás erősítése. A papírgyártás megismerésén keresztül az ipari folyamat főbb lépéseinek megértése, a tudatos fogyasztói magatartás kialakítása, a szelektív gyűjtés fontosságának felismertetése. A múzeumok munkájának értékelése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
Fogalmak				

Tematikai	Az a szép, akinek a szeme kék?	Órakeret
------------------	---------------------------------------	-----------------

egység/fejlesztési cél		7 óra		
Előzetes tudás	Testrészek, emberi tulajdonságok.			
A tematikai egység céljai	Az ember megismerése és egészsége szempontjából az alkat, a külső és belső tulajdonságok különbözőségének elfogadtatása. Példákon keresztül az öröklődés szerepének a felismertetése. A toleráns és segítőkész magatartás megalapozása, erősítése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
Mitől látunk valakit szépnek? Csak a szupermodellek lehetnek szépek? Emberábrázolás a művészetben. Szépségideálok. Külső és belső tulajdonságok. Szerzett és öröklött tulajdonságok. Az ápolt külső szebbé tesz: a testápolás módjai (tisztálkodás, haj, körmök, bőr, fogak ápolása). A divat és a testápolás kapcsolata. Fogyatékkal élők, megváltozott munkaképesség.	Példák, illusztrációk gyűjtése különböző korok, kultúrák szépségideáljaira. Annak felismerése, hogy nem minden szépségideál vagy divat hat előnyösen egészségünkre, egyes szokások pedig kifejezetten egészségkárosítóak (túsarkú cipők, fűző stb.). Az emberek közötti testi különbségek és hasonlóságok megfigyelése. Példák alapján az öröklött tulajdonság megértése, tulajdonságok csoportosítása. A helyes és rendszeres testápolási szokások megismerése, gyakorlása. Annak felismerése, hogy a divat nem mindig az egészséges testápolási szokásokat közvetíti, gyakran felesleges vagy káros szokásokat is erőltethet. Személyes tapasztalat szerzése az érzékszervi és a mozgásszervi fogyatékkal élők életéről. Fogyatékkal élők elfogadása, segítése.	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer	<i>Vizuális kultúra:</i> emberábrázolás a művészetben; portré és karikatúra. <i>Magyar nyelv és irodalom</i> : a jellemzés ; hasonlók, metaforák a szépséggel kapcsolatban. <i>Ének-zene:</i> gunyoros népdalok	Munkafüzet. Képek, ábrák.

			, amelyek egy-egy testi tulajdonságot karikíroznak. <i>Technika, életvitel és gyakorlat</i> : a testápolás módjai, egészség és életmód.
Fogalmak	Testalkat, testi adottságok, személyes higiéné, öröklődés.		

Tematikai egység/fejlesztési cél	Merre megy a hajó?			Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Halmazállapot-változások, oldódás, kölcsönhatás.			
A tematikai egység céljai	Az anyag, energia, információ szempontjából a mágnesség szerepének felismerése és kölcsönhatásként való értelmezése; hang- és fényjelenségek tanulmányozása. Az állandóság és változás megfigyelése saját vizsgálatok értelmezésén keresztül. A tudomány, technika, kultúra szempontjából az egyes jelenségek gyakorlati alkalmazásának megismerése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
Körfolyamat: a víz körforgalma a természetben.	Példák keresése az állatok tájékozódására. Vizsgálatok a mágnességgel	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés,	<i>Vizuális kultúra:</i> képek vízről, tengerről, hajókról.	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Szókártyák.

	<p>kapcsolatban (vonzás, taszítás, a kölcsönösség felismerése). Az iránytű működésének értelmezése. Annak megértése, miért jelentett az iránytű feltalálása hatalmas segítséget a hajósoknak. A vízkörforgalom egyes lépésein keresztül a már ismert fizikai változások (párolgás, lecsapódás) bemutatása, az ellentétes irányú folyamatok felismerése.</p>	<p>beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a hajózás mint téma, a csillagképekhez kötődő mítoszok, mondák, legendák. <i>Matematika:</i> Tájékozódás a külső világ tárgyairól szerint; a tájékozódást segítő viszonyok megismerése. Számok, nagy számok, mértékegységek.</p>	<p>A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>
Fogalmak	Tájékozódás, kölcsönhatás, vízkörforgalom			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Egészség és betegség			Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Testrészek, egészséges táplálkozás elemei, hőmérséklet.			
A tematikai egység céljai	Az ember megismerése és egészsége, illetve a felépítés és működés kapcsolata szempontjából a betegségtünetek felismerésének képessége és a kezdeményezőkézség fejlesztése, az egészségtudatos életmód kialakítása és gyakorlása. A felelősségtudat erősítése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési	Kapcsolódási pontok	Tananyagok

		formák		
<p>Miért betegszünk meg? Hogyan kerülhetjük el a betegségeket?</p> <p>Milyen jelei lehetnek annak, hogy betegek vagyunk?</p> <p>Mitől függ a gyógyulás?</p> <p>Mi a teendő baleset esetén?</p> <p>Az egészséges életmód (táplálkozás, aktív és passzív pihenés, öltözködés, személyes higiéné, rendszeres testmozgás, lelki egészség).</p> <p>A betegség (nátha, influenza, bányahimlő) tünetei.</p> <p>A testhőmérséklet, láz mérése.</p> <p>A betegség okai: fertőzés, örökletes betegség, életmód.</p> <p>A gyógyítás. A körzeti orvos és a kórház feladatai. A gyógyszertár. A védőoltások szerepe.</p>	<p>Az egészségünket károsító és védő szokások csoportosítása.</p> <p>Példák gyűjtése az aktív és passzív pihenésre.</p> <p>A betegség tünetek felismerésének gyakorlása esetleírásokon keresztül.</p> <p>A fertőzés megelőzési módjainak gyakorlása.</p> <p>A gyógyítók munkájának elismerése, tisztelete. Az egyes egészségügyi intézmények használatának megismerése.</p>	<p>Szemléltetés.</p> <p>Tanári magyarázat.</p> <p>Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés.</p> <p>Vita.</p> <p>Házi feladat.</p> <p>Differenciálás.</p> <p>Frontális osztálymunka.</p> <p>Önálló tanulói munka.</p> <p>Páros munka.</p> <p>Csoportos feladatmegoldás</p>	<p><i>Testnevelés és sport:</i> a rendszeres testmozgás szerepe, stresszoldás.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hasonlatok, szólásmondások, közmondások, mesék (az egészséggel és betegséggel kapcsolatban).</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a betegség tünetei, teendők betegség esetén.</p>	<p>Tankönyv.</p> <p>Munkafüzet.</p> <p>Képek, ábrák.</p> <p>Szókártyák.</p> <p>A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.</p>
Fogalmak	Egészségmagatartás, betegség, gyógyítás, baleset, fogvaték.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Önismeret és viselkedés	Órakeret 4 óra
---	--------------------------------	---------------------------

Előzetes tudás				
A tematikai egység céljai	Az önismeret és az önreflexió fejlesztése a viselkedési helyzetek tanulmányozásán keresztül. Az ember megismerése és egészsége szempontjából az emberi magatartásformák megfigyelése, hasonlóságok és különbségek keresése az állati kommunikációval. A kapcsolatok és a közösség jelentőségének felismertetése az ember életében.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
Baráti kapcsolatok, iskolai közösségek.	Az együttélés alapvető szabályainak megbeszélése.	Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás. Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka.	<i>Matematika:</i> hasonlóságok és különbségek. <i>Erkölcstan:</i> emberi kapcsolatok, közösség, a helyes magatartás.	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Szókártyák. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.
Fogalmak	Kommunikáció, metakommunikáció, együttélés.			

Tematikai egység/fejlesztési cél	Vágtat, mint a paripa	Órakeret 0 óra
Előzetes tudás	Testrészek.	

A tematikai egység céljai	A mozgásjelenségek tanulmányozása során az állandóság és változás és kapcsolatuk felismertetése. Az ember megismerése és egészsége szempontjából a mozgás szerepének felismertetése az egészségmegőrzésben, a mozgásszervrendszer működésének alapvető megértetése. A felépítés és működés kapcsolatának beláttatása a ló testfelépítésének és mozgásának példáján.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
Fogalmak				

Tematikai egység/fejlesztési cél	Kertben, mezőn			Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Életfeltételek, tápanyagok, táplálék, évszakok.			
A tematikai egység céljai	A felépítés és működés kapcsolatában az élőlények csoportosítása, a haszonnövények fogyasztható részeinek megnevezése.			
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Tanulói tevékenységek	Pedagógiai eljárások, módszerek, munka- és szervezési formák	Kapcsolódási pontok	Taneszközök
Hogyan kerül a kenyér az asztalra? Kenyérsütés: búza, liszt és kenyér példáján a nyersanyag, termék, késztermék fogalma, a rostálás, a szitálás, az őrlés, a kelesztés és a dagasztás folyamata, az üzletekben kapható kenyerek és az adalékok szerepe, kenyérsütés házilag, kapcsolódás az új	Példák gyűjtése kenyérfajtákra, összehasonlításuk különböző szempontok szerint. A kenyérsütés példáján a természet tiszteletének felismerése a hagyományos életmód egyszerű cselekvéseiben.	Szemléltetés. Tanári magyarázat. Megfigyelés, megbeszélés, beszélgetés. Vita. Tanulók kiselőadásai. Projekt módszer. Kooperatív oktatási módszer. Szerepjáték. Házi feladat. Differenciálás.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a kenyérrrel kapcsolatos hasonlatok, szólásmondások, mesék, mondák, műalkotások.. <i>Ének-zene:</i> a kenyérsütéssel, illetve az egyes	Tankönyv. Munkafüzet. Képek, ábrák. Bábok. Szókérttyúk. A témák feldolgozásához szükséges tárgyak, eszközök.

kenyér ünnepéhez, a kenyérrrel kapcsolatos hagyományok. hazai vadon élő állatok (mezei tücsök, zöld lombcsöcske, kis rókalepke, kárász, csuka, seregély, mezei pocok, őz, róka). Szaporodás: pete, tojás, elevenszülő.	Példaállatok csoportosítása a tanult csoportok szerint	Frontális osztálymunka. Önálló tanulói munka. Páros munka. Csoportos feladatmegoldás Csoportos kísérletezés.	élőlényekkel kapcsolatos dalok. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> gyártási folyamat; alapanyag, nyersanyag, késztermék	
Fogalmak	Életközösség, növényi szerv, élekciklus, napenergia, kenyérsütés.			

A fejlesztés várt eredménye a 3. évfolyam végén:

Az egészséges életmód alapvető elemeinek alkalmazása az egészségmegőrzés és az egészséges fejlődés érdekében, a betegségek elkerülésére.

Az életkornak megfelelően a helyzethez illő felelős viselkedés segítségnyújtást igénylő helyzetekben.

Képesség adott szempontú megfigyelések végzésére a természetben, természeti jelenségek egyszerű kísérleti tanulmányozására.

A fenntartható életmód jelentőségének magyarázata konkrét példákkal. A hagyományok szerepének értelmezése a természeti környezettel való harmonikus kapcsolat kialakításában, illetve felépítésében.

Az élőlények szerveződési szintjeinek és az életközösségek kapcsolatainak bemutatása. Az élőlények csoportosítása tetszőleges és adott szempontsor szerint.

Egy természetes életközösség bemutatása.

Egy konkrét gyártási folyamat kapcsán a technológiai folyamat értelmezése, az ezzel kapcsolatos felelős fogyasztói magatartás ismerete.

A lakóhely elhelyezkedése Magyarország térképén, néhány jelentős kulturális és természeti értékének és hagyományának ismerete.

Informatikai és kommunikációs eszközök irányított használata az információkeresésben, és a problémák megoldásában.

A környezetismeret tantárgy javasolt óraszám, óraterve

4. évfolyam

A kertben	12 óra
Mennyi időnk van?	12 óra
Miért érdemes takarékoskodni?	10 óra
Vágtat, mint a paripa	6 óra
Önismeret és viselkedés	6 óra
Tájékozódás a tágabb térben (Magyarország)	18 óra
Összefoglalás, ismétlés	8 óra
Éves óraszám	72 óra

4. évfolyam

Tematikai egység	A KERTBEN	Óra-keret 12 óra
Előzetes tudás	Életfeltételek, tápanyagok, táplálék, évszakok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felépítés és működés kapcsolatában az élőlények csoportosítása, a haszonnövények fogyasztható részeinek megnevezése. Az emlékezet, leíró-, ténymegállapító, összehasonlító, megkülönböztető, érzelmi, akarati képesség fejlesztése.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Mit érdemes vásárolni a piacon? Honnan származik, és mire utal a növény elnevezés? Mitől növekszik a növény?</p> <p>Ismeretek: A Nap mint energiaforrás. A napsugárzás hatása az élővilágra.</p>	<p>Az élővilág szerveződési szintjeinek felismerése. A megfigyelt élőhely élőlényeinek csoportosítása (gomba, növény, állat, zöldség, gyümölcs). Látogatás a piacon, a tanyán, vagy a kertben. Az idegyűződségek, idegyűződségek felismerése, csoportosítása aszerint, hogy mely ehető növényi rész</p>	<p>Magyar nyelv és irodalom: Versek zöldségekről, gyümölcsökről.</p> <p>Vizuális kultúra: életközösségek (kert) megjelenítése; zöldség-és</p>

<p>Gombák, növények, állatok. Zöldségek, gyümölcsök. A tanulók környezetében megfigyelhető növények főbb jellemzői, kapcsolatuk a környezetükkel.</p> <p>A növény részei (gyökérzet, szár, levél virág, termés). A mag.</p> <p>Ehető növényi részek. Életszakaszok, csírázás, fejlődés, növekedés, öregedés.</p> <p>Háziállatok (kutya, macska), haszonállatok (tyúk, kacska).</p> <p>Lebomlás, komposztálás, rothadás.</p> <p>Tanulmányi séta a közeli piacra. ÖKO-sarok kialakítása az osztályteremben.</p>	<p>fogyasztjuk. Példák keresése magra, termésre.</p> <p>A növények fejlődésének megfigyelése.</p> <p>Elemi növénygondozási munkák ismerete.</p> <p>Az állatok testrészeinek felismerése, jellemző tulajdonságainak megfogalmazása, életfeltételeik ismerete. Felelősségtudat, pozitív viszony az állatokkal</p>	<p>gyümölcscsendéletek.</p> <p>Ének-zene: az élőlényekkel kapcsolatos dalok.</p> <p>Technika, életvitel és gyakorlat: egészséges táplálkozás.</p>
---	---	---

	<p>kapcsolatosan.</p> <p>Lebomlás vizsgálata. A komposztálás szerepének felismerése. Szerves hulladékok csoportosítása komposztálhatóságuk szerint. Összefüggések felismertetése a növénytermesztés módja, és az egészséges táplálkozás között.</p>	
--	---	--

Kulcsfogalmak/	Életközösség, növényi szerv, életciklus, napenergia, fogalmak
-----------------------	--

Tematikai egység	MENNYI IDŐNK VAN?	Óra-keret 12 óra
Előzetes tudás	Idő, napszakok, évszakok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az anyag, energia, információ, a rendszerek, illetve az állandóság és változás szemszögéből az idő fogalmának megértése, az időegységek alkalmazásának fejlesztése, az időfogalom mélyítése.</p> <p>A felépítés és működés, illetve a környezet és fenntarthatóság szempontjából a Föld, a Nap, a Hold kapcsolatának felismertetése.</p> <p>A tudomány, a technika fejlődésének felismertetése példák alapján, a találmányok jelentőségének megvilágítása a távcső példáján. A Földünk megóvása közös felelősségünk.</p>	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Miért épp 24 órából áll egy nap? Mióta használnak órát az emberek? Hogyan mérték az időt régen, és hogyan mérhetjük ma?</p> <p>Ismeretek:</p>	<p>Napóra megfigyelése. Időmérő eszközök csoportosítása pontosság, használhatóság, esztétikum szerint.</p> <p>Annak felismerése, leírása, hogy milyen jelei vannak az idő múlásának az emberi egyedfejlődés egyes szakaszaiban?</p>	<p>Magyar nyelv és irodalom: szólások, közmondások, találós kérdések, metaforák, hasonlatok az idővel kapcsolatosan.</p>

<p>Az idő mérése. Az időmérés alkalmi és szabványegységei. Az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban. Emberi életszakaszok. Születés és halál.</p> <p>Élőhelyünk a Föld. A Föld mozgásai.</p> <p>A Föld és az univerzum.</p> <p>A Föld mozgásai és az évszakok közötti összefüggés.</p> <p>Föld, Nap, Hold. A holdfázisok képének megismerése. A távcső, mint a távoli objektumok megfigyelésének eszköze. Óvjuk, védelmezzük Földünket!</p>	<p>A születéssel, gyermekvárással, elmúlással kapcsolatos gyermeki elképzelések megbeszélése.</p> <p>Beszélgetés az égitestekkel kapcsolatos régi és saját elképzelésekről. Elemi ismeretek gyűjtése égitestekről.</p> <p>A Föld mozgásának modellezése elképzelés alapján (forgás, Nap körüli keringés). Annak felismerése, hogy a Földön nem mindenütt egyszerre van nappal és éjszaka. Az időzónák megsejtése. Kapcsolat keresése a Föld mozgásai, és a naptár elemei között. Az egyes holdfázisok rajzolása, elhelyezése a naptárban. A távcső működésének vizsgálata. Szelektív hulladékgyűjtés az iskolában. A környezetszennyezés egészségkárosító hatásának ismerete, a folyamatok megelőzése.</p>	<p>Vizuális kultúra: Az idő képi ábrázolása, az égitestek képi ábrázolása.</p> <p>Ének-zene: ütem, ritmus, metronóm.</p> <p>Matematika: folyamat mozzanatainak időbeni elrendezése; időrend kezelése.</p>
---	---	---

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Időmérés, égitest, naptár.
--------------------------------	----------------------------

Tematikai egység	MIÉRT ÉRDEMES TAKARÉKOSKODNI?	Óra-keret 10 óra
Előzetes tudás	Hőmérséklet, az anyagok tulajdonságai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyag, energia, információ szempontjából az energiatakarékos magatartás erősítése. Környezettudatos magatartás kialakítása az energiafogyasztás terén és a mindennapokban. A papírgyártás megismerésén keresztül az ipari folyamat főbb lépéseinek megértése, a tudatos fogyasztói magatartás kialakítása, a szelektív gyűjtés fontosságának felismertetése.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Fogyasztanak-e áramot az elektromos berendezések készenléti üzemmódban? Miért szükséges a hagyományos izzókat energiatakarékos izzókra cserélni? Mi minden készülhet a környezetünkben papírból?</p> <p>Ismeretek: Az energia. Az energiahordozók, energiahordozók, energiahordozók. Az energia terjedése. A hőátadás. A háztartási gépek, eszközök, és készülékek energiatakarékossága. Az elektromos készülékek</p>	<p>Beszélgetés az energia szerepének felismeréséről a mindennapi életünkben.</p> <p>A megújuló és nem megújuló energiaforrások megkülönböztetése konkrét példák alapján. Különböző papírfajták vizsgálata megadott szempontok alapján. Példák gyűjtése a papír felhasználására.</p>	<p>Vizuális kultúra: műveletek különféle papírfajtákkal (ragasztás, kasírozás, kollázs), papírmásé.</p> <p>Technika, életvitel és gyakorlat: gyártási folyamatok.</p> <p>Erkölcstan: egyéni felelősség kérdése.</p> <p>Matematika: halmazok.</p>

<p>üzemeltetése a hőtermelés miatt veszteséggel is jár. A megújuló és nem megújuló energiaforrások. A papír szerepe mindennapi életünkben. A papírgyártás: az ipari gyártás vázlata (a termék előállítása: nyersanyag, késztermék, hulladék; a papírgyártás vízigényes folyamat). Használati tárgyak és alkotások újrahasznosított papírból. A papír mint csomagolóanyag. Egyéb csomagolóanyagok. Példák a papír, műanyag, fém újrahasznosítására. Szelektív hulladékgyűjtés fontosságának kiemelése. Papírgyűjtés az iskolában.</p>	<p>A papírgyártás.</p> <p>Az újrahasznosítás, az újrahasznosításra gyűjtött példák alapján a tudatos fogyasztói magatartás szerepének felismerése. Az egyes csomagolóanyagok összehasonlítása különböző szempontok szerint (esztétikus, gazdaságos, környezetkímélő, energiatakarékos, újrahasznosítható, eldobó, pazarló).</p>	
--	---	--

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Papírgyártás, újrahasznosítás, energiaforrás, energiatakarékosság.
--------------------------------	--

Tematikai egység	VÁGTAT, MINT A PARIPA	Óra-keret 6 óra
Előzetes tudás	Testrészek	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A mozgásjelenségek tanulmányozása során az állandóság és változás és kapcsolatuk felismertetése.</p> <p>Az ember megismerése és egészsége szempontjából a mozgás szerepének felismertetése az egészségmegőrzésben, a mozgásszervrendszer működésének alapvető megértetése.</p> <p>A felépítés és működés kapcsolatának beláttatása a ló testfelépítésének és mozgásának példáján.</p> <p>Az egészségünket védő és károsító szokások felismertetése. Az élvezeti szerek fogyasztásának veszélyei, a veszélyek ismerete.</p>	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások:</i>	Mozgásjelenségek vizsgálata játékos kísérletekkel: kérdések	Vizuális kultúra: a mozgás megjelenítése a

<p>Hogyan fejleszthetjük mozgásunkat?</p> <p>Ismeretek: A mozgásfajták megkülönböztetése (egyenletes és gyorsuló mozgás, ütközés). A csontok, izmok, ízületek szerepe: hajlékonyság, erő, rugalmasság gyorsaság, ügyesség. Az edzés és a bemelegítés. A testalkatnak, testi adottságoknak megfelelő mozgásformák.</p> <p>A mozgás, mint aktív pihenési forma. A mozgásszegény életmód veszélyei. A ló leírása: testfelépítés, életmód, alkalmazkodás a környezethez. A ló mozgása: ügetés, poroszkálás, vágta.</p> <p>Az egészségünket védő és károsító szokások. Helyes és helytelen szokásaink.</p> <p>A szenvedélybetegségek. Alkoholizmus, dohányzás, drogok.</p>	<p>megfogalmazása a mozgások jellemzőivel kapcsolatban.</p> <p>Példák gyűjtése mozgással kapcsolatos rekordokra. A rendszeres testmozgás jelentőségének felismerése. Esettanulmányok, példák feldolgozása arról, hogy a rendszeres testmozgás hogyan fejleszti az akaraterőt, állóképességet, ügyességet. A bemelegítés fontosságának és a fokozatosság betartásának belátása az edzés során. Lehetőségek keresése a lakóhelyen a rendszeres testmozgás gyakorlására. A kapcsolat felismerése a ló testfelépítése és életmódja, illetve természetes környezete között. Annak magyarázata, miért elterjedt haszonállat a ló. Példák keresése a ló és az ember kapcsolatára. A ló mozgásának megfigyelése, és különböző mozgásformáinak összehasonlítása. A már megismert egészségünket védő szokások összegyűjtése képekben, tablóképzés. A dohányzás, az alkohol, a drog fogyasztás káros hatásának megértetése példákkal.</p>	<p>művészetekben, mozgókép készítése.</p> <p>Ének-zene: népdalok, zeneművek a ló és az ember kapcsolatáról; a ritmus és a mozgás kapcsolata (tánc).</p> <p>Testnevelés és sport: a rendszeres testmozgás. az edzés, a bemelegítés; világcsúcsok, nemzeti rekordok különböző sportágakban, lovassportok.</p> <p>Magyar nyelv és irodalom: a mozgás leírására szolgáló rokon értelmű szavak, hasonlatok a mozgás kifejezésére; mozgás, illetve a ló mozgásának megjelenítése irodalmi alkotásokban, mondókákban.</p> <p>Technika, életvitel és gyakorlat: egészséges életmód, egészséges testmozgás.</p>
---	---	--

fogalmak	
-----------------	--

Tematikai egység	ÖNISMERET ÉS VISELKEDÉS	Óra-keret 6 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az önismeret és önreflexió fejlesztése a viselkedési helyzetek tanulmányozásán keresztül.</p> <p>Az ember megismerése és egészsége szempontjából az emberi magatartásformák megfigyelése, hasonlóságok és különbségek keresése az állati kommunikációval.</p> <p>A kapcsolatok és a közösség jelentőségének felismertetése az ember életében. Tolerancia, empátia mások iránt.</p>	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások:</p> <p>Van-e hasonlóság az emberi és az állati viselkedés között? Hogyan „olvashatunk” mások jelzéseiből? Hogyan kerülhetjük el a sértődéseket, veszekedéseket? Hogyan őrizhetjük meg barátságainkat?</p> <p>Ismeretek: Kommunikáció az állatvilágban: a kutya tájékozódása, területvédő és behódoló magatartása. Az emberi kommunikáció: beszéd, testbeszéd. Mosoly, fintor, bólintás, hunyorítás, testtartás szerepe. Magatartásformák, szabályok, viselkedési normák különböző élethelyzetekben. Példák a helyes és helytelen viselkedésre. Együttélés a családban. Baráti kapcsolatok, iskolai</p>	<p>A kutya magatartásának megfigyelésével példák vizsgálata az állati kommunikációra. Hasonlóságok és különbségek keresése az állati és az emberi kommunikáció között. Az emberi kommunikáció elemeinek vizsgálata.</p> <p>A mimika és a testtartás szerepének jellemzése egy-egy példán. A megállapítások kipróbálása, ellenőrzése szerepjátékkal. Emberi magatartásformák megfigyelése különböző helyzetekben.</p> <p>Példák csoportosítása (helyes és helytelen viselkedés), érvek és indokok keresése. Az együttélés alapvető szabályainak megbeszélése. A kapcsolatainkat pozitívan befolyásoló jó tulajdonságok értelmezése példák segítségével: tapintat, figyelem, megbízhatóság, titoktartás, kedvesség,</p>	<p>Magyar nyelv és irodalom:szólások, közmondások, metaforák az emberi és az állati viselkedéssel kapcsolatosan.</p> <p>Vizuális kultúra: arckifejezések, testbeszéd ábrázolása művészeti alkotásokon.</p> <p>Ének-zene: emberi konfliktusok megjelenése dalokban.</p> <p>Matematika: hasonlóságok és különbségek.</p> <p>Erkölcstan: emberi kapcsolatok, közösség, a helyes magatartás. Tolerancia, empátia mások iránt.</p>

közösségek. A szeretet.	<p>bátorság, humor.</p> <p>A szeretet jóakarásban, gyengédségben, önzetlenségben, ragaszkodásban megnyilvánuló érzelem.</p> <p>Beszélgetés: A fenti kifejezések értelmezése. Családi és irodalmi példák felelevenítése.</p> <p>Milyen cselekedetekkel bizonyítjuk az életben? A szeretet legmagasabb foka az önfeláldozó szeretet (Móra Ferenc: A szánkó c. elbeszélése a legszebb példája).</p>	
-------------------------	--	--

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, metakommunikáció, együttélés.
--------------------------------	---

Tematikai egység	TÁJÉKOZÓDÁS A TÁGABB TÉRBEN (Magyarország)	Óra-keret 18 óra
Előzetes tudás	Fő világtájak, tájékozódás vázlatrajz alapján, a földfelszín formakincsének elemei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A rendszerben való gondolkodás fejlesztése: a rész-egész kapcsolat értelmezése hazánk földrajzi helyzetén belül.</p> <p>A helyi és nemzeti azonosságtudat megalapozása, alakítása. Erősítsük tanulóinkban az Európához való tartozás tudatát. Tudatosítsuk hazánk kiemelkedő természeti, kulturális értékeit.</p> <p>A hazánkkal kapcsolatos pozitív attitűd megalapozása.</p> <p>A közlekedéssel kapcsolatos tudás bővítése.</p> <p>A térbeli tájékozódás fejlesztése, a térképhasználat előkészítése.</p>	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások:</p> <p>Hol találjuk meg Magyarországot a Föld bolygón? Hogyan tervezhetünk meg egy utazást?</p>	<p>A fő világtájak megnevezése, elhelyezése a térképen. Az alapvető térképjelek megnevezése Magyarország térképén. A szomszédos országok</p>	<p>Magyar nyelv és irodalom: Magyarország értékeinek, szépségeinek megjelenítése a szépirodalomban.</p>

<p>Ismeretek: Magyarország helyzete: államhatárok, felszínformák, vizek, főváros, települések, útvonalak, szomszédos országok. Magyarország elhelyezkedése: Föld bolygó, Európa kontinens, Közép-Európa, Kárpát-medence. Képzletbeli utazás</p> <p>Magyarország tájain.</p> <p>A települések infrastruktúra rendszere: nagyváros, város, falu, tanya. Külváros, kertváros, belváros. Vonzáskörzet. Hazánk fővárosa: Budapest. Magyarország nagy tájegységei. Hazánk néhány főbb természeti és kulturális nevezetessége. Nemzeti parkjaink. Közlekedés, tömegközlekedés. Tanulmányi kirándulás előkészítése.</p>	<p>felsorolása. Jelképeink pontos ismerete.</p> <p>A magyar nép és más nálunk élő népcsoportok tisztelete. Más népek tisztelete. Zászló, címer, Himnusz, Szózat.</p> <p>Hazánk tájainak, néhány nevezetességének elemi ismerete.</p> <p>Magyarország nagy tájegységeinek megnevezése és helyük meghatározása a térképen.</p> <p>Irányok, távolságok leolvasása. Kutatómunka végzése egy tájegységgel kapcsolatosan: képek, információk, történetek keresése.</p> <p>Néhány jellegzetes magyar nevezetesség megismerése képekről és a multimédia segítségével. Budapest történelme, fekvése, közlekedése, művelődési intézményei, nevezetes épületei, szobrai. Képes olvasmányok ismertetése hazánk tájairól és a nemzeti parkokról.</p> <p>Utazás tervezése a lakóhelyről az ország egy nevezetes pontjára. A látnivalók megtervezése.</p>	<p>Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés, utazás, közlekedési eszközök.</p> <p>Ének-zene: a tájegységekhez kötődő népdalok, zeneművek.</p> <p>Vizuális kultúra: az egyes tájegységekhez kötődő jelképek.</p>
---	--	---

	<p>Irányított információkeresés az interneten, találati eredmények értelmezése.</p> <p>Térképprogramok, menetrendek használata, értelmezése.</p> <p>Térképhasználat: úti cél megkeresése, közbelső állomások felsorolása.</p>	
--	---	--

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rész-egész viszony, távolságbecslés, Magyarország, település, tömegközlekedés.
--------------------------------	--

A fejlesztés várt eredményei a 4. évfolyam végén:

Az egészséges életmód alapvető elemeinek alkalmazása az egészségmegőrzés és az egészséges fejlődés érdekében.

Az életkornak megfelelő viselkedéskultúra, önállóság és segítségnyújtás a szükséges élethelyzetekben.

A hosszúság és idő mérése, a mindennapi életben előforduló távolságok és időtartamok becslése.

Képesség adott szempontú megfigyelések végzésére a természetben, természeti jelenségek egyszerű kísérleti tanulmányozására.

A fenntartható életmód jelentőségének magyarázata konkrét példákkal. A hagyományok szerepének értelmezése a természeti környezettel való harmonikus kapcsolat kialakításában, illetve felépítésében.

Az élőlények szerveződési szintjeinek és az életközösségek kapcsolatainak bemutatása, az élőlények csoportosítása tetszőleges és adott szempontsor szerint.

Egy konkrét gyártási folyamat kapcsán a technológiai folyamat értelmezése, az ezzel kapcsolatos felelős fogyasztói magatartás ismerete.

Magyarország elhelyezkedése a földrajzi térben, néhány jelentős kulturális és természeti értékének ismerete.

Informatikai és kommunikációs eszközök irányított használata az információkeresésben és a problémák megoldásában.